

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2016 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Artur Kowalewski
Sędziowie:	SSA Wiesława Kaźmierska SSO del. Robert Bury (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Waclawik

po rozpoznaniu w dniu 26 października 2016 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Z.

przeciwko Przedsiębiorstwu (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 16 listopada 2015 roku, sygn. akt VIII GC 560/13

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a. w punkcie I. – zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 533.929,05 zł (pięćset trzydzieści trzy tysiące dziewięćset dwadzieścia dziewięć złotych pięć groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 12 marca 2011 roku i oddala powództwo w pozostałym zakresie,

b. w punkcie II. – zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 29.431,47 zł (dwadzieścia dziewięć tysięcy czterysta trzydzieści jeden złotych czterdzieści siedem groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu,

2. oddala apelację w pozostałym zakresie,

3. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 30.789,26 zł (trzydzieści tysięcy siedemset osiemdziesiąt dziewięć złotych dwadzieścia sześć groszy) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA W. Kaźmierska SSA A. Kowalewski SSO del. R. Bury

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 16 listopada 2015 roku oddalił powództwo (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Z. przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. o zapłatę.

Wyrok zapadł w sprawie, w której powódka domagała się od strony pozwanej odszkodowania. Podając podstawę faktyczną zgłoszonego roszczenia twierdziła, że pozwana wypełniła niezgodnie z porozumieniem weksel in blanco, następnie indosowała go na (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w K. w celu pozbawienia możliwości zgłoszenia przez powódkę zarzutów ze stosunku podstawowego. Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie VIII GNC 199/09 wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, na podstawie którego spółka (...) wyegzekwowała od powódki w niniejszym procesie kwotę 533.929,05 zł. Nakaz zapłaty uprawomocnił się, zarzuty wniesiono jeden dzień po terminie. Powódka twierdziła, że wyegzekwowana kwota bezpodstawnie wzbogaciła stronę pozwaną alternatywnie wskazując, że wystawienie weksla w warunkach wskazanych wyżej jest deliktem, co uzasadnia roszczenie o odszkodowanie wobec indosanta o zapłatę kwoty 533.929,05 zł.

Strona powodowa podniosła ponadto, że opisane działanie pozwanej spowodowało wyegzekwowanie nieistniejącej należności i zachwiało jej płynnością finansową, skutkiem czego nie było możliwości wykonania w terminie zobowiązań publicznoprawnych i cywilnoprawnych. Powstał obowiązek zapłaty odsetek od należności publicznoprawnych, odsetek ustawowych i kosztów postępowań wszczętych z uwagi na brak zapłaty. W ocenie strony powodowej szkoda z tego tytułu to kwota 240.471,39 zł. Strona pozwana i spółka (...) złożyły wniosek o ogłoszenie upadłości powódki, który został oddalony w postępowaniu VI GU 14/10 prowadzonym przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ. Zdaniem powódki, zbywca jak i nabywca weksla posiadał pełną świadomość sytuacji i rozliczeń pomiędzy zbywcą weksla i dłużnikiem wekslowym, co świadczy o zawinionym działaniu pozwanej.

Strona pozwana w sprzeciwie od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym domagała się oddalenia powództwa w całości twierdząc, że nie jest biernie legitymowana, ewentualną stroną sporu powinien być inny podmiot, skoro nie uzyskała żadnego świadczenia pieniężnego. Pozwana podniosła zarzut przedawnienia roszczenia odwołując się do upływu trzech lat od powstania wymagalności roszczeń. Twierdziła, że powódka nie udowodniła zasadności i wysokości roszczeń. Zdaniem pozwanej nie sposób zgodzić się również z twierdzeniami powódki co do nieistnienia wierzytelności pozwanej wobec powódki z tytułu nienależytego wykonania postanowień umów o świadczenie usług i przedwstępnych umów sprzedaży. Powódka pozostaje jej dłużnikiem na podstawie stosunku osobistego, skoro bezpodstawnie rozwiązała umowy o świadczenie usług. Zdaniem pozwanej wszystkie umowy stanowiły w rzeczywistości dwie umowy, których przedmiotem było zobowiązanie do sprzedaży na rzecz pozwanej dwóch wyżej opisanych kombajnów zbożowych za cenę sprzedaży odpowiadającą sumie należności pieniężnych, jakie pozwana zobowiązana była zapłacić za koszenie. Według pozwanej nie pozostaje dłużnikiem powódki w zakresie należności za koszenie. W ocenie pozwanej spółki, należycie wykonane zostały przez nią wszystkie obowiązki związane z wykonaniem zarówno postanowień w/w umów o świadczenie usług nr (...) i nr (...) z dnia 18 maja 2006 roku, jak i postanowień przedwstępnych umów sprzedaży nr (...) z dnia 18 maja 2006 roku, tym samym nabyła prawo do żądania wykonania przedwstępnych umów sprzedaży poprzez nabycie własności kombajnów zbożowych. Pozwana uzyskała prawo do odszkodowania, także zwrotu wpłaconej kaucji w podwójnej wysokości.

Pozwana podała, że powódka nie zapłaciła należności stwierdzonych fakturami VAT nr (...) z dnia 16.09.2008 r. oraz nr (...) z dnia 16.09.2008 r. oraz należności za naprawę kombajnu. W ocenie strony pozwanej, to powódka nienależycie wykonała przedwstępne umowy sprzedaży, co uprawniało pozwaną do wypełnienia weksli na kwotę podwójnej wpłaconej przez pozwaną kaucji. Ponadto pozwana stwierdziła, że zapis umowy, który uprawniał powódkę do jej wypowiedzenia, stanowi umowne prawo odstąpienia, nieważne z tej przyczyny, że nie ustalono terminy do jego wykonywania, zgodnie z art. 395 § 1 k.c.

Sąd Okręgowy ustalił, że (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Z. (obecna nazwa (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością) oraz pozwana (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. w 2006 roku zawarły dwie umowy o świadczenie usług z dnia 18 maja 2006 roku, w oparciu o które powódka zobowiązała się do wykonywania

na rzecz pozwanej usług związanych z koszeniem zbóż w latach 2006 - 2009. Powódka miała świadczyć usługi dwoma kombajnami zbożowymi (N. (...), nr fabr. (...)rok prod. 2003 - w leasingu operacyjnym, N. (...), nr fabr. (...) rok prod. 2004), które pozwana zobowiązała się kupić od powódki na podstawie zawartych między stronami przedwstępnych umów sprzedaży. 18 maja 2006 roku strony zawarły dwie umowy przedwstępne sprzedaży (nr (...) oraz nr (...)), na podstawie każdej z nich powódka zobowiązała się przenieść na (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością kombajn w terminie 3 lat od dnia zawarcia umowy. Warunkiem sprzedaży kombajnów było wywiązanie się przez pozwaną z zapłaty całości wynagrodzenia za wykonane usługi koszenia.

W celu zabezpieczenia wykonania umów przedwstępnych sprzedaży powódka wystawiła dwa weksle in blanco wraz z deklaracją wekslową. Warunkiem wypełnienia weksli było niewywiązanie się przez powódkę z zobowiązania wynikającego z umowy przedwstępnej z przyczyn leżących po jej stronie.

Powódka wykonała obowiązki wynikające z umowy o świadczenie usług nr (...) oraz nr (...) polegające na koszeniu zbóż; świadczyła również usługi koszenia na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Pozwana oraz (...) Company prowadzą działalność gospodarczą pod jednym adresem- (...), obie spółki występowały w charakterze pozwanych w sprawie o zapłatę i wydanie kombajnów przed Sądem Okręgowym w Gdańsku w sprawie o sygn. akt IX GC 473/09. J. R. pełniąc funkcję v-ce prezesa pozwanej był dyrektorem w (...). Przedstawiciele firm zbywcy i nabywcy weksła uczestniczyli w czynnościach dokonywanych przez funkcjonariuszy Policji związanych z postępowaniem o wydanie kombajnów. Spółki obsługuje ta sama kancelaria prawna.

Pozwany pozostawał od września 2008 roku w zwłóce z zapłatą należności za koszenie. Zgodnie z treścią umów o świadczenie usług, w przypadku niezapłacenia przez pozwanego kwot wynagrodzenia w wysokości i terminach określonych umową, powódka uprawniona była do natychmiastowego rozwiązania umów (§ 6 ust. 2), co uczyniła pismami z dnia 13 października 2008 roku oraz 6 listopada 2008 roku. Wobec utraty tytułu prawnego do posiadania opisanych kombajnów przedstawiciele pozwanego zobowiązani byli do ich niezwłocznego zwrotu i do zapłaty należności. Kombajny nie zostały zwrócone, nie zapłacono także należności powódce.

Pismem z dnia 10 grudnia 2008 roku pozwana zwróciła się do powódki o zawarcie umów sprzedaży kombajnów podnosząc, że podjęła decyzję o wcześniejszym zawarciu umów. Wezwanie ponowiła 10 lutego 2009 roku. W piśmie z dnia 30 grudnia 2008 roku pozwana stwierdziła, że wypełniła wymagalne zobowiązania z tytułu umów o świadczenie usług, zaś zapłata wierzytelności nastąpiła częściowo przelewami a częściowo w drodze potrącenia wzajemnych wierzytelności. Pozwana wystawiła fakturę VAT nr (...) tytułem sprzedaży powódce pszenicy oraz fakturę (...) tytułem sprzedaży powódce maszyn rolniczych (głębosza i dwóch przyczep).

30 lipca 2009 roku pozwana wezwała powódkę do zapłaty kwoty 18.857,05 zł za części kupione do kombajnu, wystawiła fakturę VAT nr (...) na kwotę 18.857,05 zł.

23 grudnia 2008 roku powódka wytoczyła przed Sądem Okręgowym w Gdańsku przeciwko pozwanym (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. oraz Przedsiębiorstwu (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. powództwo o zapłatę kwoty 60.743,21 zł oraz wydanie dwóch kombajnów zbożowych będących przedmiotem opisanych umów przedwstępnych. Sąd Okręgowy udzielił powódce postanowieniem z dnia 29 grudnia 2008 roku zabezpieczenia roszczenia przez zajęcie kombajnów zbożowych będących przedmiotem pozwu. Zażalenie na postanowienie w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia wywiodła pozwana. Ostatecznie sprawa przed Sądem Okręgowym o sygn. akt IX GC 473/08 zakończona została ugodą, na podstawie której kombajny zwrócono powódce. Sprawa o zapłatę 60.743,21 zł została przekazana do rozpoznania Sądowi Rejonowemu Gdańsk-Północ w Gdańsku.

20 marca 2009 roku spółka (...) wypełniła weksle wystawione przez powódkę celem zabezpieczenia wykonania przedwstępnych umów sprzedaży. Pozwana stała na stanowisku, że przysługuje jej zwrot kaucji gwarancyjnej w podwójnej wysokości albowiem powódka nie zawarła przyrzeczonej umowy sprzedaży kombajnu. Weksle zostały indosowane na (...)spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Powódka odmówiła wykupu weksli wskazując, że weksle zostały wypełnione w sposób wadliwy. Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 1 września

2009 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie o sygn. akt VIII GNc 200/09 nakazał powódce aby zapłaciła na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. kwotę 367.852,32 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 28 marca 2009 roku wraz z kwotą 11.816,00 zł tytułem kosztów postępowania. Na skutek wydanego nakazu zostało wszczęte postępowanie przed Komornikiem Sądowym przy Sądzie Rejonowym w Inowrocławiu. Komornik ustalił koszty egzekucyjne na kwotę 48.104,49 zł. Na skutek wniesienia przez powódkę zarzutów Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 23 czerwca 2010 roku wydanym w sprawie pod sygn. akt VIII GC 235/09 uchylił nakaz zapłaty i oddalił powództwo. Apelacja (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. od wyroku Sądu Okręgowego została przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalona wyrokiem z dnia 8 grudnia 2010 roku.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 7 sierpnia 2009 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie o sygn. akt VIII GNc 199/09 nakazał powódce aby zapłaciła (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. kwotę 404.080,20 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 28 marca 2009 roku wraz z kwotą 12.269 złotych tytułem kosztów postępowania. Powyższy nakaz uprawomocnił się z uwagi na przekroczenie przez powódkę terminu do złożenia zarzutów. W oparciu o ten nakaz zapłaty na wniosek spółki (...) Komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Inowrocławiu wszczął postępowanie egzekucyjne, które toczyło się pod sygn. akt KM 2697/09. Koszty prowadzenia egzekucji Komornik ustalił na kwotę 72.179,75 złotych.

W wyniku przeprowadzonego postępowania egzekucyjnego (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością wyegzekwowała od powódki 533.929,05 zł.

W sprawach wytoczonych przeciwko pozwanej o należności z tytułu usług koszenia (V GC 372/09 i V GC 1871/09) zapadły wyroki zasądzające należności na rzecz powódki. Wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2011 roku Sąd Rejonowy Gdańsk – Północ w Gdańsku zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 60.743,21 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Kwota zasądzona wyrokiem obejmowała nieuiszczoną należność wynikającą z faktury VAT nr (...) z dnia 16 września 2008 roku wystawioną przez powódkę z tytułu wynagrodzenia za usługi koszenia. Wyrokiem z dnia 14 stycznia 2011 roku wydanym w sprawie o sygn. akt XII Ga 629/10 Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił apelację pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego Gdańsk- Północ w Gdańsku z dnia 5 sierpnia 2010 roku wydanego w sprawie o sygn. akt V GC 372/09. W sprawie V GC 1871/09 powódka domagała się zapłaty należności za wykonanie usługi koszenia wynikającej z faktury VAT nr (...). Powództwo zostało uwzględnione w całości. W toku postępowania pozwana powołała się na kompensatę wzajemnych wierzytelności wskazując, że pomiędzy stronami doszło do zawarcia umowy sprzedaży towarów wynikających z faktury nr (...) wystawionej przez pozwaną. Apelacja od wyroku wydanego w sprawie V GC 1871/09 została odrzucona postanowieniem z dnia 10 stycznia 2012 roku.

W dniu 28 lutego 2011 roku powódka wezwała pozwaną oraz (...) do zapłaty kwoty 804.228,36 zł tytułem zwrotu nienależnego świadczenia wyegzekwowanego od powódki na podstawie nakazu zapłaty o sygn. akt VIII GNc 199/09 oraz odszkodowania z tytułu działań związanych z egzekucją należności w wysokości co najmniej 270.299,31 zł.

Sąd Okręgowy w Szczecinie uwzględnił powództwo wniesione przez powódkę w niniejszym procesie przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowo- akcyjnej w K. aby o zapłatę 479.354,64 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 13 czerwca 2011 roku tytułem zwrotu nienależnego świadczenia uzyskanego na podstawie nakazu zapłaty wydanego w sprawie VIII GNc 200/09.

W maju 2012 roku powódka złożyła wniosek o udzielenie zabezpieczenia roszczenia o zapłatę kwoty 774.396,44 zł. Ostatecznie postanowieniem z dnia 6 maja 2013 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie pod sygnaturą akt VIII GCo 51/13 udzielił wnioskodawczyni zabezpieczenia roszczenia do łącznej kwoty 533.929,05 złotych przez zajęcie bliżej opisanych wierzytelności.

Po wyegzekwowaniu od powódki należności wynikających z nakazu zapłaty o sygn. akt VIII GNc 199/09 powódka znalazła się w trudnej sytuacji finansowej. Wobec powódki toczyły się postępowania egzekucyjne, nie regulowała terminowo zobowiązań cywilnoprawnych i publicznoprawnych. Powódka uiściła opłatę od pozwu w sprawie VIII GC 217/11.

Sąd Okręgowy przyjął, że bieg terminu przedawnienia został przerwany, skoro wniosek o udzielenie zabezpieczenia roszczeń objętych niniejszym postępowaniem złożony został przez powódkę w maju 2012 roku (art. 123 §1 pkt 1 k.c.). W odniesieniu do żądania zasądzenia kwoty 533.929,05 zł z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia strony pozwanej, sąd twierdził, że pozwana nie jest biernie legitymowana. W ocenie Sądu powódka wykazała, że weksel został wypełniony przez pozwaną spółkę bezpodstawnie, już po skutecznym wypowiedzeniu umów przez powódkę. Ustalono że powódka wykonała dla pozwanej usługi koszenia pól. Strona pozwana nie udowodniła, że przysługują jej wzajemne należności z faktury VAT nr (...) i faktury nr (...). Sąd pierwszej instancji wyraził ocenę, że spółka (...) nabyła weksel w złej wierze. Nabywca weksla spółka (...) miał pełną świadomość rozliczeń pomiędzy stronami i konfliktu, który powstał w związku z wypowiedzeniem umów. Przyjęto, że pozwana przenosząc na (...) należność wobec powódki dopuściła się czynu dającego się zakwalifikować jako bezprawny i zawiniony.

Sąd pierwszej instancji przyjął że powódka nie udowodniła wysokości szkody, która była następstwem prowadzenia postępowań egzekucyjnych i skutkiem utraty płynności finansowej, w wysokości „co najmniej 240.471,39 zł”. W ocenie Sądu, wykazanie szkody w kształcie postulowanym przez powódkę wymaga wiadomości specjalnych, a wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego nie wniesiono.

W postępowaniu pierwszoinstancyjnym przyjęto, że nie istnieje normalny związek przyczynowy między uzupełnieniem weksla in blanco, jego indosowaniem a szkodą w postaci wyegzekwowania sumy wekslowej. Związek ten, w ocenie Sądu, wyłączało niewniesienie zarzutów od nakazu zapłaty przez powódkę. Powyższa konstatacja zdecydowała o oddaleniu powództwa.

Wyrok został w całości zaskarżony apelacją przez powódkę. Orzeczeniu zarzucono naruszenie:

1. art. 361 § 1 k.c. przez jego nieprawidłowe zastosowanie i uznanie, że nie zachodzi adekwatny związek przyczynowy między działaniem pozwanej polegającym na wadliwym i bezprawnym wypełnieniu weksla i indosowaniu go, a szkodą powódki, polegającą na wyegzekwowaniu od niej na podstawie nakazu zapłaty z tego weksla kwoty 533.929,05 zł, jak również dalszej szkody w wysokości 240.471,39 zł wynikającej z egzekucji kwot z nakazów zapłaty;
2. art. 10 i art. 17 w z w. z art. 103 prawa wekslowego przez błędną wykładnię i nieuwzględnienie okoliczności, iż weksel in blanco wprowadzony po jego wypełnieniu do obrotu, co do zasady, wyklucza prawo powoływania się przez wystawcę weksla na zarzuty ze stosunku podstawowego;
3. art. 405 k.c. poprzez jego błędną wykładnię oraz niezastosowanie i uznanie, iż nie ma podstaw do uznania, iż po stronie pozwanej nastąpiło bezpodstawne wzbogacenie wynikające z indosowania bezprawnie i wadliwie wypełnionego weksla na szkodę powódki,
4. 410 § 1 i 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię oraz niezastosowanie i brak uznania, iż działaniem pozwanej powódka zobowiązania została do nienależnego świadczenia względem osoby, której świadczył,
5. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niedokonanie wszechstronnej analizy i oceny dowodów i uznanie, iż jakkolwiek konieczność ponoszenia kosztów związanych z egzekucją kwot wynikających z nakazów zapłaty w sprawie VIII GNc 199/09 oraz VIII GNc 200/09 spowodowały osłabienie kondycji finansowej powódki, jak również mogły wywołać stan niemożności terminowego regulowania zobowiązań przez spółkę, to jednak wykazanie szkody wymaga wiadomości specjalnych i nie można tego ocenić na podstawie zaprezentowanego materiału dowodowego, podczas gdy powódka na tę okoliczność przedstawiła szereg dowodów z dokumentów załączonych do pisma z dnia 4 kwietnia 2014 roku, a to od oceny Sądu, a nie biegłego dysponującego wiedzą specjalną, należy czy rzeczywiście to działania związane z prowadzoną egzekucją wywołały destabilizację w finansach spółki i jaki był wpływ tej egzekucji na niemożność regulowania zobowiązań, kwestie te potwierdzone zostały także poprzez przesłuchanie przedstawiciela powoda oraz świadków, w tym świadka P. R.,
6. art. 227 k.p.c. w zw. 2 art. 232 zd. drugie k.p.c. w zw. z 278 § 1 k.p.c. przez:

- uznanie, iż wyliczenie wysokości szkody wymaga wiadomości specjalnych,
- zaniechanie dopuszczenia dowodu z opinii biegłego, celem oszacowania wysokości szkody po stronie powódki, a wynikającej z egzekucji prowadzonej na podstawie nakazów zapłaty z weksli bezprawie i wadliwie wypełnionych i indosowanych przez pozwaną na (...),

Zarzucono także sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegający na uznaniu, iż szkoda, jaka powstała po stronie powódki nie była następstwem wadliwego i bezprawnego wypełniania i indosowania przez pozwaną weksla, lecz była wynikiem braku zaskarżenia nakazu zapłaty z weksla.

Skarżąca domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienia powództwa w całości. Wniesiono również o przeprowadzenie w postępowaniu apelacyjnym dowodu z odpisu z KRS (...)spółki z ograniczona odpowiedzialnością spółki komandytowo-akcyjnej i informacji o wykreśleniu (...) spółki z ograniczona odpowiedzialnością z KRS.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest częściowo zasadna. Sąd Odwoławczy przyjmuje ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny za własne ustalenia, bez konieczności ponownego jego przytaczania; ocena dowodów przedstawiona przez Sąd I instancji jest pełna, logiczna i pozbawiona dowolności (por. przykładowo wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 1998 roku, III CKN 284/97, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2006 roku, I CSK 147/05 i cytowana tam judykatura Sądu Najwyższego). Ponowne rozpoznanie sprawy w postępowaniu apelacyjnym, wyrażające się także w samodzielnej ocenie zasadności roszczenia na podstawie prawa materialnego prowadzi do wniosków odmiennych w zakresie roszczenia odszkodowawczego o zapłatę kwoty 533.929,05 zł. Sąd Apelacyjny, odmiennie od Sądu pierwszej instancji przyjął, że między bezprawnym i zawinionym wypełnieniem weksla niezgodnie z deklaracją i jego indosowaniem a szkodą w postaci wyegzekwowania sumy wekslowej z kosztami na podstawie nakazu zapłaty w sprawie VIII GNc 199/09 zachodzi adekwatny związek przyczynowy. W odniesieniu do roszczenia odszkodowawczego o zapłatę sumy 240.471,39 zł trafna jest argumentacja Sądu pierwszej instancji, że powódka nie wykazała związku przyczynowego między zdarzeniem sprawczym i szkodą oraz wysokości szkody.

Wstępnie należy zaznaczyć, że w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla sąd rozstrzyga jedynie o istnieniu wierzytelności wekslowej. W kolejnej fazie postępowania, wywołanej zrzutami od nakazu zapłaty, możliwe jest orzekanie o istnieniu wierzytelności ze stosunku podstawowego, jeżeli zarzut jej nieistnienia zostanie podniesiony przez pozwanego. Powód może zmienić twierdzenia faktyczne stanowiące podstawę faktyczną powództwa (zmiana przytoczeń faktycznych) dowodząc istnienia stosunku podstawowego. W sprawie VIII GNc 199/09 nie wniesiono skutecznie zarzutów, więc pozytywne skutki prawomocnego nakazu zapłaty wynikające z art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 353² k.p.c. oznaczają jedynie, że istnieje wierzytelność wekslowa, której wierzycielem jest spółka (...), a dłużnikiem powódka w niniejszym procesie. Orzeczenie to pozostaje bez znaczenia dla ustalenia, czy indosowany weksel został wypełniony zgodnie z istniejącym porozumieniem między wystawcą weksla a remitentem. Jest to kwestia istnienia stosunku podstawowego, a nie kwestia istnienia wierzytelności wekslowej.

Trafnie Sąd pierwszej instancji przyjął, że wyegzekwowanie kwoty 533.929,05 zł na podstawie tytułu egzekucyjnego - prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu wekslowym w sprawie VIII GNc 199/09 - nie skutkowało bezpodstawnym wzbogaceniem strony pozwanej. Strona powodowa nie przeprowadziła dowodu dla ustalenia, że nastąpił transfer majątku powódki do majątku strony pozwanej i w tym zakresie Sąd Apelacyjny w całości odwołuje się do argumentacji przedstawionej przez Sąd pierwszej instancji, w szczególności strona pozwana nie była stroną postępowania procesowego ani egzekucyjnego z udziałem powódki. Brak jest dowodu dla ustalenia, że pozwany otrzymał ekwiwalent wskutek indosowania weksla, pomijając ocenę tej okoliczności jako elementu współtworzącego roszczenie kondykcyjne. Zarzut apelacji naruszenia art. 405 k.c. jest bezzasadny. Nie jest zrozumiałym zarzut naruszenia

art. 410 § 1 i 2 k.c., w sprawie jest oczywiste, że powódka nie świadczyła na rzecz pozwanego, zatem rozważanie braku podstaw prawnych świadczenia jest nieadekwatne do stanu sprawy.

Sąd nie jest związany przepisami prawa materialnego wskazywanymi przez stronę procesu, jednak odwołanie przez powoda do norm prawnych, na których opiera roszczenie, wywiera wpływ na przedmiot procesu przez określenie granic przedmiotowych powództwa w jego warstwie faktycznej. W ten sposób określony jest zakres postępowania dowodowego i ustalenia sądu, skoro fakty opisane hipotezami norm prawa materialnego stają się istotne dla rozstrzygnięcia (art. 227 k.p.c.). Twierdzenia i fakty powoływane przez powódkę wprost wskazywały również na oparcie roszczenia na przepisach o czynach niedozwolonych; trafnie zatem Sąd pierwszej instancji poddał ocenie, czy delikt stanowi wypełnienie weksla in blanco niezgodnie z porozumieniem. Do rozważenia pozostaje, czy strona pozwana wypełniła weksel niezgodnie z porozumieniem i następnie wprowadziła go do obrotu, w konsekwencji, czy okoliczności te można zakwalifikować jako delikt rodzący odpowiedzialność odszkodowawczą, zgodnie z art. 415 k.c.

Sąd Najwyższy orzekając w podobnym stanie faktycznym, w sytuacji kiedy doszło do wypełnienia weksla in blanco zabezpieczającego przedawnione roszczenie, w wyroku z dnia 19 listopada 2015 roku (IV CSK 788/14) stwierdził, że istnieje powszechnie obowiązujący zakaz wypełniania weksli in blanco w razie przedawnienia zabezpieczonych nimi roszczeń, niezgodnie z wolą wyrażoną w porozumieniach wekslowych, na szkodę zobowiązanych i wykorzystywania ich w obrocie. Naruszenie tych zakazów oznacza działanie bezprawne w rozumieniu przepisów o odpowiedzialności za czyn niedozwolony. Nie można więc odrzucić a limine, że wypełnienie weksla in blanco niezgodnie z treścią porozumienia, a następnie jego indosowanie może być uznane za czyn niedozwolony, o którym mowa w art. 415 k.c. W granicach upoważnienia do wypełnienia weksla mieści się także jego uzupełnienie, które odpowiada stosunkowi podstawowemu, podobnie jak w granicach upoważnienia pozostaje uzupełnienie weksla dokonane przed upływem terminu przedawnienia roszczenia. Należy powtórzyć za uzasadnieniem cytowanego wyroku Sądu Najwyższego, że norma art. 443 k.c. przewiduje zbieg podstaw odpowiedzialności kontraktowej i deliktowej, kiedy czyn sprawcy stanowi jednocześnie naruszenie obowiązków charakterze powszechnym, ciężących na każdym podmiocie i zawsze, wynikających z norm prawa, zasad współżycia społecznego lub dobrych obyczajów i to bez względu na istniejący między stronami stosunek zobowiązaniowy oraz jego zakres. Sąd Najwyższy przyjął, że zakaz wypełniania weksli in blanco po terminie przedawnienia zabezpieczonego nim roszczenia i obrotu takim wekslem wynika z bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa karnego. Zgodnie z art. 270 § 2 k.k., odpowiedzialności karnej podlega ten, kto wypełnia blankiet, opatrzony cudzym podpisem, niezgodnie z wolą podpisanego i na jego szkodę albo takiego dokumentu używa. Przyjęto, że istnieje powszechnie obowiązujący zakaz wypełniania weksli in blanco w razie przedawnienia zabezpieczonych nimi roszczeń, niezgodnie z wolą wyrażoną w porozumieniach wekslowych, na szkodę zobowiązanych i wykorzystywania ich w obrocie. Analogicznie należy przyjąć że istnieje powszechnie obowiązujący zakaz wypełniania weksli in blanco niezgodnie z zawartym porozumieniem, więc m.in. kiedy nie istnieje roszczenie cywilnoprawne ze stosunku podstawowego, jeżeli jednocześnie dzieje się to na szkodę zobowiązanego. Naruszenie tego obowiązku stanowi delikt rodzący odpowiedzialność odszkodowawczą z art. 415 k.c. Do rozważenia pozostaje, czy indosant wypełnił weksel in blanco niezgodnie z porozumieniem wekslowym i czy uczynił to na szkodę zobowiązanego, przy czym ten ostatni warunek należy rozumieć jako wprowadzenie weksla do obrotu.

Uprawnienie do wypełnienia weksla in blanco powstawało po stronie pozwanej zgodnie z zapisem § 7 umowy, „kiedy przyrzeczona umowa nie zostanie zawarta na skutek okoliczności, za które odpowiada sprzedająca”, więc w razie niewykonania przez powódkę przedwstępnych umów sprzedaży z przyczyn leżących po jej stronie. Istotne zatem staje się ustalenie, czy to wskutek działania powódki niezgodnego z treścią łączącego strony stosunku zobowiązaniowego nie doszło do zawarcia umowy.

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, wbrew twierdzeniom strony pozwanej, że strona powodowa świadczyła dla pozwanej usługi koszenia i w tym zakresie Sąd Apelacyjny w całości odwołuje się do ustaleń i motywacji Sądu pierwszej instancji, w szczególności oceny zeznań T. S., P. R., J. O., A. B., W. B.. Okoliczność, że pozwana nie jest właścicielem albo nie używa pól uprawnych nie ma znaczenia. Umową nie objęto koszenia pól strony pozwanej, ale w ogóle koszenie pól, co mogło odnosić się do nieruchomości, których używa inny podmiot, w tym spółka (...) (karty 95 - 100). Strona pozwana płaciła przez 2 lata powódce za wykonanie usługi koszenia zbóż na podstawie dokumentów

stwierdzających wykonanie usługi, więc podnoszenie obecnie w procesie, że usługa nie została wykonana, pozbawione jest racjonalności.

Przy ocenie, czy powódka wykonała usługę koszenia zbóż pozwana pomija istnienie dwóch prawomocnych wyroków Sądu Rejonowego Gdańsk – Północ w Gdańsku zasądających należności z tego tytułu. Moc wiążąca tych wyroków stosownie do art. 365 § 1 k.p.c. oznacza, że powódce przysługuje wynagrodzenie za wykonanie usługi koszenia zboża, więc że usługi te wykonała.

Oceny wykonania umów przez stronę powodową nie zmienia fakt, że to w dacie zawarcia umów o wykonanie usług oraz przedwstępnych umów sprzedaży kombajnów, maszyny te nie stanowiły własności strony powodowej, lecz leasingodawcy. Umowa przedwstępna sprzedaży nie jest nieważna przez to, że sprzedawana rzecz nie stanowi własności osoby zobowiązanej do sprzedaży; kwestia własności rzeczy nie jest elementem stanu faktycznego pozwalającym na ocenę ważności umowy sprzedaży. Sprzedawcą i oczywiście osobą zobowiązaną z przedwstępnej umowy sprzedaży może być osoba, która nie jest właścicielem rzeczy.

Pozwana nie wykonała należycie umów o świadczenie usług nr (...) i nr (...) z dnia 18 maja 2006 roku, nie zapłaciła wynagrodzenia za koszenie zboża. Istnienie wierzytelności o zapłatę wynagrodzenia za koszenie zboża przysługujące stronie powodowej wynika z istniejących już prawomocnych orzeczeń sądów, zachowujących moc wiążącą między stronami tego procesu (art. 365 k.p.c.). Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku wyrokiem z dnia 5 sierpnia 2010 roku w sprawie V GC 372/09 utrzymał w mocy nakaz zapłaty zasądający od pozwanej kwotę 58.548,51 zł, Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił apelację od tego wyroku w sprawie XII Ga 629/10 (karta 401). Przedmiotem powództwa było roszczenie o zapłatę wynagrodzenia za koszenie wynikające z umowy o świadczenie usług nr 2 (karta 608). Strona pozwana powoływała się w tym procesie na fakt potrącenia albo fakt wygaśnięcia długu wskutek przeniesienia własności zboża i innych ruchomości, które nie zostały jednak ustalone przez Sądy. Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku w sprawie V GC 1871/09 zasądził od spółki (...) na rzecz powódki w niniejszym procesie kwotę 60.743,21 zł stanowiącą sumę wekslową, jednak odpowiadającą stosunkowi podstawowemu, należnościom za wykonanie usługi koszenia, przy ustaleniu, że pozwany zapłacił 50.000 zł. Apelacja od tego wyroku została odrzucona postanowieniem Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 10 stycznia 2012 roku w sprawie XII Ga 516/11 (karta 606).

Nieuwzględnienie zarzutów potrącenia, twierdzeń o potrąceniu przed procesem albo o wygaśnięciu długu wskutek przeniesienia własności rzeczy w dwóch wymienionych procesach nie jest w rozstrzyganej sprawie wiążące. Odniesienie się sądów orzekających do zgłoszonych twierdzeń tego rodzaju należy traktować jako element stanu faktycznego sprawy, a więc element uzasadnienia wyroku. W szczególności nieuwzględnienie przez sąd zarzutu potrącenia nie stanowi oczywiście przeszkody w późniejszym dochodzeniu pozewem objętego tym zarzutem roszczenia (przykładowo uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 1987 roku, III CZP 69/87) i nie wyłącza podniesienia tego samego zarzutu albo twierdzenia o potrąceniu w innym postępowaniu. Powaga rzeczy osądzonej orzeczenia wydanego w procesie, w którym podniesiono zarzut potrącenia, nie obejmuje oceny zasadności tego zarzutu, a więc kwestii istnienia lub nieistnienia wierzytelności nim objętej (przykładowo wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 1983 r., IV CR 260/83). Sąd nie jest związany zarówno ustaleniami faktycznymi poczynionymi w innej sprawie, jak i poglądami prawnymi wyrażonymi w uzasadnieniu zapadłego w niej wyroku (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 roku, V CSK 356/09), zatem w rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy i Sąd Apelacyjny zachowują swobodę judykacyjną w odniesieniu do faktów niweczających prawo powoda.

Trafnie Sąd pierwszej instancji ustalił, że pozwany nie udowodnił, aby przysługiwały jemu wierzytelności wzajemne zdadne do potrącenia albo aby istniały inne fakty skutkujące wygaśnięciem długu. Twierdzenie o sprzedaży powódce 139,62 ton pszenicy oraz maszyn rolniczych (głębosza i dwóch przyczep) zostały poparte jedynie przedstawieniem faktur VAT nr (...) tytułem sprzedaży pszenicy oraz (...) tytułem sprzedaży ruchomości. Według pozwanego, strony miały uzgodnić, że wierzytelność z tytułu ceny sprzedaży ulega kompensacie z wierzytelnościami powódki z tytułu umów o świadczenie usług. Nie istnieje dowód, że strony w ogóle zawarły umowy sprzedaży tej treści, faktu tego nie ustalono w innych procesach, w których sądy prawomocnie stwierdziły istnienie należności z tytułu koszenia zboża. Dowodem na istnienie wierzytelności wzajemnych nie są w rozpoznanej sprawie faktury. Jest to dokument prywatny,

który powstaje po zawarciu przez strony umowy, po ustaleniu jej essentialia negotii. Przedmiotem dowodu powinno być istnienie stosownych oświadczeń woli, albowiem to one kreują stosunek zobowiązaniowy. Istnienie faktury może stanowić jedynie podstawę domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.), że skoro wystawiono dokument, to strony zawarły umowę tej samej treści. Powódka zaprzeczyła, aby strony łączyły umowy tej treści, spór między stronami, wyrażający się we wszczęciu przez powódkę dwóch procesów o zapłatę wynagrodzenia, wyłącza wiarygodność wniosku takiego domniemania. W procesie nie udowodniono, że należności stwierdzone wymienionymi fakturami istnieją, więc że mają swoje odzwierciedlenie w treści stosunku umownego łączącego strony.

Nie zostały także udowodnione twierdzenia strony pozwanej, że poniosła szkodę wskutek naprawy kombajnu N(...)polegającej na wymianie, między innymi, części określonej jako ślimak, komplet (...) o wartości 18.857,05 zł. W § 4 ust. 2 umowy zawarto sformułowanie, że koszty zakupu części zamiennych ponosi usługobiorca, więc strona pozwana. Nie jest udowodnione, czy w ogóle część ta została wymieniona, a ponadto, jaki miała charakter, więc że nie jest objęta treścią wskazanego zapisu.

Ostatecznie nie ma dowodu dla ustalenia, że pozwanemu przysługują wierzytelności wzajemne zdadne do potrącenia albo dług wygasł wskutek spełnienia innego świadczenia przez pozwanego.

Nie ma podstaw do twierdzenia, że umowy o wykonanie usług i przedwstępne umowy sprzedaży zostały zawarte dla pozoru (art. 83 k.c.), o czym orzekły już sądy rozstrzygające roszczenia o zapłatę wynagrodzenia za koszenie zboża. Nie istnieją dowody dla ustalenia, że między stronami istniało tajne porozumienie co do niewywoływania skutków przez wskazane umowy. Przeciwnie, materiał dowodowy sprawy wskazuje, że w istocie intencją stron było przeniesienie własności kombajnów po upływie określonego czasu i po wykonaniu przez obie strony umowy o świadczenie usług. Bez znaczenia pozostaje twierdzenie pozwanej, że umowy o wykonanie usług i przedwstępne umowy sprzedaży stanowiły dwie umowy, których przedmiotem było zobowiązanie do sprzedaży na rzecz pozwanej dwóch kombajnów zbożowych za cenę sprzedaży odpowiadającą sumie należności pieniężnych, jakie pozwana zobowiązana była zapłacić powódce za koszenie.

Wbrew twierdzeniom strony w pozwanej, w § 6 ust. 2 strony nie zastrzegły umownego prawa do odstąpienia. Umowa o świadczeniu usług dotyczyła lat od 2006 do 2009, kreowała zobowiązanie o charakterze ciągłym. W takiej sytuacji zapis o rozwiązaniu umowy należy kwalifikować jako umowne wskazanie przyczyn warunkujących skuteczność wypowiedzenia umowy, więc ze skutkiem ex nunc. Strony ustaliły warunki wypowiedzenia umowy, nie warunki odstąpienia od niej.

Uprawnienie do wypełnienia weksła przez stronę pozwaną, kwotą odpowiadającą dwukrotności kaucji, powstawało na wypadek niewykonania umowy przedwstępnej sprzedaży w wyniku okoliczności, za które opowiadała powódka, a nie ma podstaw dla takiego ustalenia. Powódka spełniała świadczenie z umowy o koszenie zbóż, pozwana nie zapłaciła w całości należności za wykonane usługi, co stanowiło podstawę, stosownie do § 6 ust. 2 umów, do złożenia oświadczeń o ich wypowiedzeniu. Weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem i wprowadzony w obieg przy złej wierze indosatariusza.

Trafnie Sąd I instancji wskazał, powtarzając argumentację Sądu Okręgowego w Szczecinie w sprawie VIII GC 235/09 (której przedmiotem było roszczenie o zapłatę sumy wynikającej z drugiego z wystawionych weksli, a nakaz zapłaty uchylono i powództwo zostało oddalone), że istnieje szereg okoliczności wskazujących na złą wiarę nabywcy weksła, świadomość indosatariusza, że zbywca weksła wypełnił go niezgodnie z porozumieniem. Siedziby pozwanej i spółki (...) znajdują się pod tym samym adresem. Przedsiębiorstwa zbywcy i nabywcy weksła są osobowo powiązane: J. R., wiceprezes zarządu, który złożył podpis pod indosem w imieniu pozwanej, pełnił jednocześnie funkcję dyrektora w spółce (...). Zbywca i nabywca weksła reprezentowani byli w dacie wypełnienia i zbycia weksła przez jednego pełnomocnika, który nadto kierował pisma zarówno w imieniu zbywcy jak i nabywcy weksła. Pozwany i spółka (...) występowali w charakterze pozwanych w sprawie z powództwa spółki (...) o zapłatę i wydanie przed Sądem Okręgowym w Gdańsku (sygn. akt IX GC 473/09). Racjonalnie działający przedsiębiorca nie nabywa weksła będąc świadomym, że weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem. Nie ma dowodu dla

ustalenia, że indos weksla nastąpił w wyniku czynności prawnej odpłatnej, więc że pozwany uzyskał ekwiwalent za indos weksla, co potwierdza, że jedyną motywacją indosanta było pozbawienie zobowiązanego wekslowo zarzutów ze stosunku podstawowego. Wypełnienie weksla in blanco niezgodnie z porozumieniem i wprowadzenie go do obrotu we wskazanych warunkach jest deliktem. Świadomość pozwanego wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem stanowi o winie. Czyn pozwanego jest bezprawny i zawiniony, pozostaje zatem do rozważenia przesłanka odpowiedzialności odszkodowawczej w postaci związku przyczynowego.

Między bezprawnym uzupełnieniem weksla in blanco przez stronę pozwaną a szkodą strony powodowej, wynikającą z egzekwowania sumy na którą wystawiono weksel łącznie z kosztami zachodzi normalny związek przyczynowy, o jakim mowa w art. 361 § 1 k.c. Samo powiązanie kauzalne (obiektywne) pomiędzy określonym zdarzeniem będącym źródłem szkody a szkodą - weryfikowane za pomocą testu sine qua non - nie jest wystarczające do przyjęcia adekwatnej przyczynowości. Badanie normalnego powiązania kauzalnego między skutkiem a przyczyną wymaga odniesienia się do obserwacji zjawiska, częstości występowania określonych sytuacji, prawdopodobieństwa wystąpienia skutku oraz odniesienia się do zasad doświadczenia życiowego. Jeżeli kryteria te pozwalają na postawienie tezy, że zwykle, najczęściej, w typowych sytuacjach następuje skutek określonej przyczyny, wtedy mamy do czynienia z normalnym związkiem przyczynowym. Uzasadniona jest teza, że normalnym następstwem wypełnienia weksla niepełnego w chwili wystawienia niezgodnie z porozumieniem i następnie jego indosowania jest wszczęcie postępowania nakazowego przez indosatariusza i w rezultacie wyegzekwowanie sumy wekslowej wraz kosztami.

Tezę tę wspierają wskazane wyżej kryteria wskazujące na prawdopodobieństwo występowania opisanych zjawisk. Stosownie do art. 10 prawa wekslowego, jeżeli weksel, niepełny w chwili wystawienia, uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa. Norma art. 17 prawa wekslowego również znacząco ogranicza możliwość podnoszenia zarzutów ze stosunku osobistego przez posiadacza weksla, mianowicie jest to możliwe jedynie w takiej sytuacji, kiedy posiadacz, nabywając weksel, działał świadomie na szkodę dłużnika. Norma art. 10 prawa wekslowego wyczerpująco reguluje wysłowioną kategorię zarzutu, do której art. 17 nie znajduje zastosowania. Zarzut uzupełnienia weksla niezgodnie z deklaracją jest możliwy, kiedy posiadacz nabył weksel w złej wierze albo dopuścił się rażącego niedbalstwa, więc norma art. 17 prawa wekslowego, wbrew twierdzeniom powódki, nie ma zastosowania. Co do zasady zatem sytuacja procesowa pozwanego w postępowaniu nakazowym po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty wydanego na podstawie weksla jest utrudniona o tyle, że możliwość odwoływania się do zarzutu ze stosunku osobistego, w tym do wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową, jest znacznie ograniczona. Należy przyjąć, że sytuacje, kiedy dłużnik wekslowy będzie mógł powoływać się na zarzuty ze stosunku osobistego będą wyjątkowe, zasadą będzie jednak obrona wynikająca z zarzutów opartych na prawie wekslowym. W zdecydowanej większości przypadków, w wyniku indosowania weksla uzupełnionego niezgodnie z deklaracją dochodzi do utrzymania wydanego uprzednio nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Wysoce prawdopodobna jest sytuacja, że to pozwany dłużnik wekslowy przegra ostatecznie proces o zapłatę.

Rozważając kwestię normalnej przyczynowości między uzupełnieniem weksla niezgodnie z deklaracją a szkodą w postaci zapłaty sumy wekslowej wraz z kosztami należy mieć na uwadze przepis art. 493 § 3 k.p.c. Nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla staje się natychmiast wykonalny po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia, a w razie wniesienia zarzutów sąd może na wniosek pozwanego wstrzymać wykonanie nakazu. Nakaz zapłaty na podstawie weksla jest tytułem wykonawczym i istnieje jedynie możliwość wstrzymania jego wykonania. Nie można przyjąć, że zasadą jest wstrzymywanie wykonania nakazu zapłaty z weksla, przykładem tego jest postępowanie w sprawie VIII GNc 200/09 (dalej VIII GC 235/09, którego przedmiotem było roszczenie z drugiego z wystawionych weksli), w której strona powodowa wniosła zarzuty do nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Sąd Okręgowy w Szczecinie nie wstrzymał wykonania nakazu zapłaty i kwota nim zasądzona została od strony powodowej wyegzekwowana, następnie nakaz zapłaty został uchylony, wyrokiem sądu innej sprawie wyegzekwowana suma na podstawie nieprawomocnego nakazu zapłaty została zasądzona na rzecz strony powodowej. Wskazane przepisy oraz praktyka potwierdzona wskazanym przykładem wzmocniają tezę, że normalnym następstwem wypełnienia weksla in blanco niezgodnie z

porozumieniem jest egzekwowanie sumy wekslowej wraz z kosztami albo na podstawie nieprawomocnego nakazu zapłaty, którego nie wstrzymano wykonalności albo na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

Podobny pogląd, bez wskazanej jednak argumentacji, wyraził Sąd Najwyższy w cytowanym wyroku z dnia 19 listopada 2015 roku, w sprawie IV CSK 788/14, stwierdzając, że co do zasady pomiędzy wypełnieniem niezgodnie z porozumieniem wekslowym weksla in blanco kwotą obejmującą wierzytelności wynikające ze stosunku podstawowego, co do których roszczenie uległo przedawnieniu i wprowadzeniu takiego weksla przez indos do obrotu a szkodą poniesioną w następstwie zapłaty przez dłużnika wekslowego należności ujętej w wekslu na podstawie wyroku sądu zasądającego tę należność na rzecz posiadacza weksla, zachodzi adekwatny związek przyczynowy. Istotna jest kwestia wypełnienia weksla in blanco niezgodnie z porozumieniem, bez względu na okoliczność, czy uczyniono to z tej przyczyny, że roszczenie ze stosunku podstawowego nie powstało, czy z tej przyczyny, że uległo przedawnieniu.

Do rozważenia pozostaje kwestia, czy przy takich najczęściej spotykanych sytuacjach procesowych, niewniesienie zarzutów od nakaz zapłaty wydanego na podstawie weksla, jest przyczyną, która wyłącza normalną przyczynowość między wystawieniem weksla niezgodnie z porozumieniem a szkodą polegającą na wyegzekwowaniu sumy wekslowej z kosztami. Istotna staje się ocena, czy zachowanie pozwanego wyłącza w takiej sytuacji normalne powiązanie kauzalne między deliktem w postaci wypełnienia weksla, a zapłatą sumy wekslowej, co przyjął Sąd Okręgowy. Przyjęcie prawidłowości tej tezy musiałoby być poparte występowaniem takiej sytuacji, że w zdecydowanej większości przypadków procesowych wniesienie zarzutów od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wyłącza zapłatę sumy wekslowej z kosztami. Jak wskazano wyżej, wniesienie zarzutów od nakazu zapłaty nie jest okolicznością, która w większości przypadków wyłącza wyegzekwowanie sumy wekslowej albo na podstawie nakaz zapłaty, który jest natychmiast wykonalny albo na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu. Najczęściej spotykanym przypadkiem jest wyegzekwowanie zasądzonej nakazem zapłaty sumy na podstawie wykonalnego nakazu zapłaty, dlatego że możliwość podnoszenia zarzutów opartych na stosunku osobistym z remitentem jest znacznie ograniczona. Adekwatny związek przyczynowy może mieć charakter złożony, wielozłożony, jak w rozpoznanej sprawie do łańcucha faktów polegających na wypełnieniu weksla i wyegzekwowaniu jego sumy dołącza fakt niewniesienia zarzutów od nakazu zapłaty. Nie mieści się w granicach normalnego związku przyczynowego szkoda w takim zakresie, której poszkodowany mógł uniknąć wykorzystując swoje możliwości zapobieżenia jej powstaniu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2007 roku, II CSK 348/07). Wniesienie zarzutów od nakazu zapłaty w opisanej sytuacji procesowej nie jest okolicznością, która wyłącza możliwość wyegzekwowania sumy wekslowej albo znacząco osłabia prawdopodobieństwo wystąpienia tego skutku. Typowym następstwem wszczęcia postępowania nakazowego z weksla jest wyegzekwowanie sumy wekslowej, niepodniesienie zarzutów wynikających ze stosunku osobistego nie jest tą okolicznością, która czyni zjawisko to nietypowym, niespotykanym.

Analogicznie, podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w cytowanym wyroku z dnia 19 listopada 2015 roku, w sprawie IV CSK 788/14, w stanie faktycznym, w którym pozwany zaniechał obrony przez cofnięcie apelacji wniesionej od niekorzystnego dla niego wyroku utrzymującego nakaz zapłaty z weksla w mocy.

Zarzut naruszenia art. 361 § 1 k.c. k.c. jest trafny, co prowadzi do przyjęcia odpowiedzialności deliktowej pozwanego. Zarzut naruszenia art. 10 i art. 17 w z. w. z art. 103 prawa wekslowego jest bezzasadny, apelujący nie wyjaśnił, na czym ma polegać błędna wykładnia wskazanych norm prawnych i jaki był ich wpływ na orzeczenie sądu, w szczególności w odniesieniu do związku przyczynowego. Ocena istnienia powiązania kauzalnego w rozpoznanej sprawie sprowadza się wyłącznie do kwestii prawnych, przy bezspornym stanie faktycznym. Z tej przyczyny zarzut apelacji sprzeczności ustaleń sądu z treścią materiału dowodowego polegający na uznaniu, że szkoda nie była następstwem wypełnienia i indosowania weksla, lecz braku zaskarżenia nakazu zapłaty, jest zupełnie bezpodstawny.

Prawidłowo Sąd Okręgowy przyjął podniesiony zarzut przedawnienia za bezzasadny. Bieg terminu przedawnienia został przerwany, skoro wniosek o udzielenie zabezpieczenia roszczeń objętych niniejszym postępowaniem złożony został przez powódkę w maju 2012 roku (art. 123 §1 pkt 1 k.c.), a pozew wniesiono w maju 2013 roku.

Wbrew twierdzeniom strony pozwanej powódka udowodniła wysokość roszczenia o zapłatę kwoty 533.929,05 zł. W aktach sprawy znajduje się postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Inowrocławiu A. Z. z dnia 22 lutego 2010 roku w sprawie KM 2697/09 o ustaleniu kosztów, zakończeniu postępowania egzekucyjnego i pozostawieniu tytułu wykonawczego w aktach sprawy, z którego wynika wyegzekwowanie od strony powodowej łącznie kwoty 533.929,05 zł (karta 44), więc całości należności z odsetkami i kosztami wynikających z nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Szczecinie w sprawie VIII GNc 199/09. Wyegzekwowano także koszty egzekucyjne, co łącznie stanowi szkodę pozostającą w normalnym związku przyczynowym z bezprawnym i zawinionym wypełnieniem weksla przez pozwanego. Postanowienie komornika jest wiarygodnym dowodem dla ustalenia wysokości szkody. W rezultacie wyrok Sądu pierwszej instancji podlegał zmianie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w odniesieniu do roszczenia o odszkodowanie w wysokości 533.929,05 zł.

Roszczenie odszkodowawcze ma charakter bezterminowy, strona pozwana pozostaje w opóźnieniu od dnia następnego po wezwaniu do zapłaty albo po terminie wyznaczonym przez wierzyciela (art. 455 k.c.). Wezwanie do zapłaty doręczono stronie pozwanej 4 marca 2011 roku wyznaczając siedmiodniowy termin na zapłatę (karta 119), co oznacza, że pozwana pozostaje co najmniej w opóźnieniu od 12 marca 2011 roku i uzasadnia roszczenie o odsetki ustawowe za opóźnienie na podstawie art. 481 § 1 k.c.

Trafnie Sąd Okręgowy stwierdził, że strona powodowa nie udowodniła roszczenia o zapłatę odszkodowania wynikającego z utraty płynności finansowej; nie udowodniono normalnego związku przyczynowego i wysokości szkody. Nie można ustalić, czy utrata płynności finansowej była normalnym następstwem wszczęcia egzekucji z nakazów zapłaty w sprawach VIII GNc 199/09 i VIII GNc 200/09, więc jeżeli powódka dysponowałaby wyegzekwowanymi środkami, to czy wykonywałaby zobowiązania w terminie. Znaczenie mogły mieć inne czynniki, które wyłączałyby normalną przyczynowość. Nie jest udowodnione, czy pozbawienie strony powodowej środków wskutek egzekucji na podstawie nakazów zapłaty była przyczyną dominującą, więc czy skutkowałą zjawiskami, które wymienia powódka. Innymi słowy, utrata płynności finansowej mogła mieć swoją przyczynę w ogólnej sytuacji ekonomicznej podmiotu, a wyegzekwowane sumy mogły mieć znaczenie drugorzędne. Na podstawie materiału dowodowego sprawy nie można ustalić, czy normalnym następstwem egzekucji była niemożność płacenia długów w terminie przez stronę powodową, czy w grę wchodziły również i inne czynniki. Ponadto strona powodowa nie sformułowała konkretnych twierdzeń o faktach, a przedstawiła jedynie ogólną tezę o szkodzie oraz szereg dokumentów, pozostawiając - jak się wydaje - uzupełnienie twierdzeń faktycznych w tym zakresie sądowi orzekającemu z urzędu. Uzasadnia to przyjęcie bezzasadności żądania w rozważanym zakresie i nienaruszenie przez Sąd art. 233 § 1 k.p.c., przy ustaleniu prawidłowości oceny materiału dowodowego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Stwierdzenie powyższych okoliczności nie jest możliwe na podstawie dokumentów przedstawionych przez powódkę, a przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego połączone z zbadaniem sytuacji finansowej mogło stanowić dowód rozważanej szkody. W tym zakresie Sąd nie naruszył art. 278 k.p.c., ponieważ jego nie zastosował. Zupełnie chybione są sugestie apelującej, że Sąd powinien z urzędu dopuścić dowód z opinii biegłego. Nie istnieje katalog normatywnie wskazanych przypadków inicjatywy dowodowej Sądu z urzędu, jednak rozpoznany proces nie należał do fikcyjnych, strona powodowa nie była nieporadna, pierwszoplanowego znaczenia nie miał interes publiczny, nie zachodzą zatem żadne okoliczności uzasadniające dopuszczenie dowodu z opinii biegłego bez wniosku powódki.

Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie o sygn. akt VIII GC 235/09 uchylił nakaz zapłaty w sprawie VIII GNc 200/09, uprzednio oddalając wniosek o wstrzymanie wykonalności nakazu zapłaty, spółka (...) wyegzekwowała sumę na podstawie wskazanego nakazu zapłaty. W sprawie VIII GC 317/11 przyjęto że spółka (...) jest bezpodstawnie wzbogacona, zasądając wskazaną kwotę na rzecz powódki spółki (...). Kwestia kosztów, które powódka zapłaciła w sprawie VIII GC 317/11 albo jakiegokolwiek innej nie może być przedmiotem roszczenia odszkodowawczego; koszty procesu pozostają w akcesoryjności formalnej do przedmiotu procesu i rozstrzygnięcie o nich powinno być zawarte w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie. Z postanowienia komornika przy Sądzie Rejonowym w Inowrocławiu z dnia 8 marca 2010 roku (karta 43) wynika, że koszty postępowania egzekucyjnego wszczętego na podstawie nakazu zapłaty wydanego w sprawie VIII GNc 200/09 wyniosły 48.104,49 zł. Dla przyjęcia, że suma ta stanowi szkodę

powódki, należałoby udowodnić, że weksel, o którym orzeczono nakazem zapłaty w wymienionej sprawie, wypełniono niezgodnie z deklaracją, że stanowi to delikt i że między uzupełnieniem weksla, a wyegzekwowaniem kosztów zachodzi normalny związek przyczynowy. Nie wyłączając takiego ustalenia należy podkreślić, że przedmiotem roszczenia zindywidualizowanego przez twierdzenia faktyczne, było roszczenie o odszkodowanie wynikające z bezprawnego wystawienia w weksla, o którym orzeczono w sprawie VIII GNc 199/09. Mimo analogicznych stanów faktycznych i prawnych w pozwie akcentowano istnienie deliktu w postaci bezprawnego wystawienia weksla, który był przedmiotem orzekania w sprawie VIII GNc 199/09. W apelacji również mowa jest o bezprawnym wystawieniu tego właśnie weksla. Nie ma podstaw do twierdzenia, że nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę w postaci kosztów egzekucji w wymienionej sprawie, ustalenia i motywacja Sądu w sprawie VIII GC 317/11 nie jest oczywiście wiążąca w niniejszym procesie.

Apelacja w rozważanym zakresie roszczenia o odszkodowanie podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Dokumenty przedstawione przez powódkę w postępowaniu apelacyjnym nie miały żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, nie mogły więc być przedmiotem dowodu stosownie do art. 227 k.p.c. Uzasadniało to oddalenie wniosku dowodowego zawartego w apelacji.

Zmiana wyroku Sądu pierwszej instancji skutkuje zmianą orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu. Przed Sądem Okręgowym i Sądem Apelacyjnym powódka wygrała sprawę w 68,94%, koszty powódki przed Sądem pierwszej instancji to opłata od pozwu w kwocie 38.720 zł, wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 7.217 zł (§ 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, Dz. U. z 2013 roku, Nr 461 w zw. z § 21 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz.U. z 2015 roku, poz. 1800), łącznie 45.937 zł. Koszty pozwanego przed Sądem pierwszej instancji to 7.217 zł (§ 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, Dz. U. z 2013 roku, poz. 490 w zw. z § 21 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz.U. z 2015 roku, poz. 1804), co ostatecznie oznacza obowiązek zwrotu powódce kosztów procesu w wysokości 29.431,47 zł. Koszty powódki przed Sądem drugiej instancji to opłata od apelacji w kwocie 38.720 zł wynagrodzenie pełnomocnika powoda w kwocie 10.800 zł, łącznie 49.520 zł, koszty pozwanego to wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 10.800 zł, co oznacza obowiązek zwrotu powódce kosztów procesu w kwocie 30.789,26 zł (§ 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych i Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie.

SSA Wiesława Kaźmierska SSA Artur Kowalewski SSO del. Robert Bury (spr.)